

Силабус курсу
“Просторова організація ландшафтів”
2019-2020 навчального року

Назва курсу	“Просторова організація ландшафтів”
Адреса викладання курсу	Вул. Петра Дорошенка, 41, Львів, Львівська область, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра фізичної географії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань: 10 Природничі науки Спеціальність: 103 Науки про Землю
Викладач курсу	Доцент І. Круглов, курс та його силабус розроблені <u>проф. А. Мельником</u>
Контактна інформація викладачів	ivan.kruhlov@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	В день проведення лекційних занять Адреса: аудиторія 55, вул. Петра Дорошенка, 41, Львів, Львівська область, 79000.
Сторінка курсу	http://geography.lnu.edu.ua/course/Indscp-spat-org
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб надати аспірантам третього року навчання спеціальності Науки про Землю необхідні знання про вертикальну і горизонтальну структуру ландшафтів – регіональних природних територіальних комплексів найнижчого рівня. Такі знання необхідні для розуміння закономірностей просторового (вертикального і горизонтального) устрою географічної оболонки на найнижчих її структурних рівнях, вміння виявляти, класифікувати і картографувати типологічні ландшафтні комплекси, оцінювати їхню сучасну структуру і стан. Тому у курсі представлено як огляд питань теорії методології ландшафтознавчих досліджень, так і методики польових експедиційних досліджень та камерального аналізу первинних даних.
Коротка анотація курсу	Дисципліна “Просторова організація ландшафтів” є вибірковою дисципліною зі спеціальності 103 Науки про Землю для освітньої програми аспірантів, яка викладається в 3-му семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою вивчення вибіркової дисципліни “Просторова організація ландшафтів” є навчити аспірантів застосовувати знання з теорії і методики ландшафтознавства для дослідження об'єктивно існуючих на конкретній території ландшафтних комплексів локального рівня (місцевостей, урочищ і фацій), особливостей їхньої горизонтальної і вертикальної структури оцінювати їх стан та планувати заходи з оптимального використання і охорони. Цілі курсу: виявляти і картографувати рівнинні, гірські і аквальні ландшафти та аналізувати їхню структуру; аналізувати взаємозв'язки між структурними елементами вертикальної (природні компоненти, геногоризонти, яруси) структури ландшафтних комплексів різного рівня; аналізувати просторову впорядкованість ландшафтів, закономірності поєднання їхніх одно- і різнорангових морфологічних

	одиниць та взаємозвязки між ними.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Базова література:</p> <p>Гродзинський М. Д. Ландшафтна екологія: підручник. - Київ: Знання, 2014. - 550 с.</p> <p>Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: монографія у 2-х томах. - К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. Т. 1. - 431 с.</p> <p>Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: монографія у 2-х томах. - К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. Т. 2. - 503 с.</p> <p>Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 319 с.</p> <p>Исаченко А.Г. Ландшафтоведение и физико-географическое районирование. – М., Высшая школа, 1991. – 366 с.</p> <p>Мельник А.В. Польове ландшафтне картування: система термінів і понять. – Львів, 2014.</p> <p>Миллер Г.П. Ландшафтные исследования горных и предгорных территорий. – Львов, 1974. – 202 с.</p> <p>Міллер Г.П., Петлін В.М., Мельник А.В. Ландшафтознавство: теорія і практика. – Львів, 2002. –172 с.</p> <p>Солнцев Н.А. Учение о ландшафте. – М.: Изд-во МГУ. – 2001. – 384 с.</p> <p>Допоміжна:</p> <p>Арманд Д.Л. Наука о ландшафте. – М., Наука, 1975.-288 с.</p> <p>Беручашвили Н.Л. Четыре измерения ландшафта. – М., Наука, 1986. – 182 с.</p> <p>Геренчук К.І. Основні проблеми фізичної географії. – К., 1969. – 132 с.</p> <p>Геренчук К.І., Раковська Е.М., Топчієв О.Г. Польові географічні дослідження. – К.: Вища школа, 1975. – 248 с.</p> <p>Гриневецький В. Т. До обґрунтування основних понять та методології досліджень ландшафтного різноманіття в Україні. <i>Укр. геогр. журнал.</i> 2000. № 2. С. 8–13.</p> <p>Гуцуляк В. М., Максименко Н. В., Дудар Т. В. Ландшафтна екологія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 280 с.</p> <p>Домаранський А.О. Ландшафтне різноманіття: сутність, значення, метризація, збереження. - Кіровоград: ТОВ „ІМЕКС-ЛТД", 2006. – 146 с.</p> <p>Исаченко А.Г. Природа мира. Ландшафты. – М., Наука, 1989. – 505 с.</p> <p>Корытный Л. М. Бассейновая концепция в природопользовании: учеб. пособ. Иркутск: Изд-во Института географии СО РАН, 2001. 63 с.</p> <p>Маринич А.М., Пашенко В.М., Шищенко П.Г. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование. – К., Наук. думка, 1985. – 222 с.</p> <p>Маринич А.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України. – К.: Наук. Думка, 2005. – 479 с.</p>

	<p>Мельник А.В., Міллер Г.П., Петлін В.М. Ландшафтознавство: теорія і практика. Навчальний посібник. - Львів: Видавничий центр ЛНУ, 2002. – 172 с.</p> <p>Melnyk A. Klasyfikacja geokompleksów Karpat Ukrainskich // Klasyfikacja krajobrazu: teoria i praktyka. Problemy ekologii krajobrazu. T.XX. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego. - Warszawa, Polska Asocjacja ekologii Krajobrazu, 2008.- S. 79-87.</p> <p>Буряник О. Мельник А. Ландшафтна структура Сколівських Бескид / О. Буряник, А. Мельник // Фізична географія та геоморфологія. Київ, 2016. Вип. 01(81). С. 21-30.</p> <p>Гостюк З.В., Мельник А.В. Ландшафтна структура Покутських Карпат / Гостюк З.В. Мельник А.В. // Фізична географія та геоморфологія. - 2017. Вип. 3 (87). - С. 38 - 47.</p> <p>Буряник О. Мельник А. Фізико-географічне районування Сколівських Бескид / О. Буряник, А. Мельник // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. 2016. - С.36-47.</p> <p>Мельник А. В. Природні територіальні комплекси верхів'я басейну річки Лазещина в межах Чорногори / А. В. Мельник, М. М. Карабінюк, Л. Я. Костів та ін.. // Фізична географія та геоморфологія. 2018. Вип. №2 (90). – С. 5–24.</p> <p>Міллер Г.П. Польове ландшафтне змінання гірських територій. – Київ, 1996. – 167 с.</p> <p>Охрана ландшафтов. Толковый словарь. – М., Прогресс, 1982. – 272 с.</p> <p>Проблеми ландшафтного різноманіття України. Зб. наук. праць. 2000. – 400 с.</p> <p>Рутинський М. Метризація екологічних станів ландшафтних систем. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 239 с.</p> <p>Сочава В.Б. Введение в учение о геосистемах. – Новосибирск, Наука, 1978. – 319 с.</p> <p>Farina A. Principles and Methods in Landscape Ecology: Toward a Science of Landscape. – Springer, 2006. – 412 p.</p> <p>Forman R.T.T. Land Mosaics: the ecology of landscapes and regions. – Cambridge, UK: Cambridge University press, 1995. 632 p.</p> <p>Leser H. Landschaftsekologie: Ansatz, Modelle, Methodik, Anwendung. 3 Aufl. – Stuttgart: Eugen Ulmer, 1991. – 647 s.</p> <p>Naven Z., Liberman A.S. Landscape Ecology: Theore and Application. – New York: Springer-Verlag, 1994. – 30 p.</p> <p>Richlig A., Solon J. Ekologija krajobrazu.– Warszawa: Wyd-wo naukowe PWN, 2011. – 464 s.</p> <p>Turner M.G., Gardner R.N., ONiel R.V. Landscape Ekologie in Theory and Practice: Patter and Process. – New York: Springer-Verlag, 2001.– 401 p.</p>
Тривалість курсу	90 годин.
Обсяг курсу	48 години аудиторних занять. З них: 32 годин лекцій; 16 годин семінарських; 42 години самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	У результаті вивчення дисциплін “Просторова організація ландшафтів” аспірант повинен:

	<p><i>знати:</i> закономірності просторової організації та особливості горизонтальної і вертикальної структури ландшафтів рівнинних і гірських територій; а також підводних ландшафтів морів та ландшафтних басейнових систем суші; властивості і критерії виділення морфологічних одиниць ландшафтів;</p> <p><i>вміти:</i> аналізувати просторовий устрій ландшафтів; виявляти межі ландшафтів та їхніх морфологічних одиниць; аналізувати морфологічну структуру ландшафтів; систематизувати ландшафти; укладати ландшафтні карти і карти ландшафтного районування; аналізувати ландшафтне різноманіття.</p>
Ключові слова	Ландшафт, ландшафтний комплекс, аквальний комплекс, структура ландшафту, рівнинні ландшафти, гірські ландшафти, класифікація.
Формат курсу	Очний. Передбачає постійний особистий контакт науково-педагогічного працівника і аспіранта. Аспіранти денної форми навчання зобов'язані відвідувати навчальні заняття згідно з розкладом.
Теми	<p>Теми лекцій.</p> <p>Тема 1. Поняття просторової організації ландшафтів. Поняття ландшафту у фізичній географії. Ландшафт як основна одиниця в ієрархічній системі природних територіальних комплексів. Поняття просторової організації ландшафтів. Будова і структура ландшафтів. Горизонтальна структура ландшафтів. Вертикальний устрій ландшафтів. Часова впорядкованість структури ландшафтів.</p> <p>Тема 2. Межі ландшафтів. Дискретність природних компонентів. Континуальність природи земної поверхні. Співвідношення континуальності і дискретності у формуванні меж ландшафтів. Поняття про ландшафтні межі і межі ландшафтів. Критерії виділення горизонтальних меж ландшафтів. Особливості вертикальних меж ландшафтів.</p> <p>Тема 3. Горизонтальна або морфологічна структура рівнинних ландшафтів. Морфологія ландшафту та її основні завдання. Ландшафтна місцевість і фактори її відособлення. Урочище, його видозміни і діагностичні ознаки. Ланка як прообраз майбутнього урочища. Фація як елементарний ландшафтний комплекс. Рисунок ландшафтів. Ландшафтне картування. Формалізовані методи аналізу морфологічної структури ландшафтів.</p> <p>Тема 4. Морфологічна структура гірських ландшафтів. Основні закономірності ландшафтної диференціації гірських територій. Особливості локальної диференціації гірських ландшафтів. Специфічні одиниці горизонтальної структури гірських ландшафтів. Графічні методи аналізу морфологічної структури ландшафтів.</p> <p>Тема 5. Вертикальна структура ландшафтів. Природні компоненти – основні складові вертикальної структури ландшафтів. Повні і не повні ландшафтні комплекси і системи. Геомасова структура ландшафту. Геогоризонти та критерії їх виділення. Вплив антропогенного фактору на зміну вертикальної структури ландшафтів</p> <p>Тема 6. Класифікація ландшафтів.</p>

	<p>Систематика ландшафтів. Типологія і класифікація. Методологічні підходи до класифікації ландшафтів. Класифікації ландшафтів А.Г. Ісаченка, К.І. Геренчука, В.М.Ніколаєва та ін. Класифікація ландшафтів України. Класифікація ландшафтів Українських Карпат.</p> <p>Тема 7. Просторова організація регіональних ландшафтних одиниць.</p> <p>Принципи комплексного фізико-географічного (ландшафтного) районування. Таксономічні одиниці районування. Методологічні підходи до ландшафтного районування. Морфологічне і конекційне ландшафтне районування. Ландшафтне районування України.</p> <p>Тема 8. Особливості структури аквальної ландшафтних комплексів і систем.</p> <p>Підводні ландшафти морів і океанів та їхні характерні риси. Морфологічна диференціація мілководної зони. Основні морфологічні одиниці підводних ландшафтів. Водні об'єкти і басейнові ландшафтні системи.</p> <p>Теми семінарів.</p> <p>Тема 1. Структура ландшафтів і ландшафтні територіальні структури.</p> <p>Тема 2. Погляди К.І. Геренчука, А.Г. Ісаченка, М.А. Солнцева, Ф. М. Мількова та інших вчених стосовно меж ландшафтів.</p> <p>Тема 3. Ландшафтне різноманіття.</p> <p>Тема 4. Методика дослідження морфологічної структури гірських ландшафтів.</p> <p>Тема 5. Яруси та генетичні горизонти (геногоризонти) ландшафтних комплексів.</p> <p>Тема 6. Класифікація ландшафтів суходолу світу.</p> <p>Тема 7. Ландшафтне районування Українських Карпат.</p> <p>Тема 8. Вертикальна будова підводних ландшафтів.</p>
Підсумковий контроль, форма	Іспит в кінці третього семестру. Екзаменаційні білети.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань із геології, геоморфології, метеорології і кліматології, гідрології, біогеографії і ґрунтознавства, регіональної фізичної географії, вчення про ландшафт, геофізики і геохімії ландшафтів, ландшафтної екології.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Основними формами навчання є лекційна подача матеріалу і проведення семінарських занять, а також організація самостійної роботи аспірантів. Також широко використовуватиметься форма семінарів-дискусій, які передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми.
Необхідне обладнання	Вивчення курсу потребує використання мультимедійного обладнання. Для вивчення курсу необхідно володіти такими програмами як Microsoft Office Word, Microsoft Office Excel, Microsoft Office Power Point.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Протягом семестру аспірант може набрати 40 балів. Під час іспиту аспірант може набрати ще 60 балів. Для написання екзаменаційних завдань необхідний допуск, а саме наявність не менше 20 балів за поточний семестр. Отримані бали під час іспиту додаються до балів, отриманих на семінарських заняттях.

<p>Питання до іспиту</p>	<p>Поняття ландшафту у фізичній географії. Ландшафт як основна одиниця в ієрархічній системі природних територіальних комплексів. Поняття просторової організації ландшафтів. Будова і структура ландшафтів. Горизонтальна структура ландшафтів. Вертикальний устрій ландшафтів. Часова впорядкованість структури ландшафтів. Структура ландшафтів і ландшафтні територіальні структури. Межі ландшафтів. Дискретність природних компонентів. Континуальність природи земної поверхні. Співвідношення континуальності і дискретності у формуванні меж ландшафтів. Поняття про ландшафтні межі і межі ландшафтів. Погляди К.І. Геренчука, А.Г. Ісаченка, М.А. Солнцева, Ф. М. Мількова та інших вчених стосовно меж ландшафтів. Критерії виділення горизонтальних меж ландшафтів. Особливості вертикальних меж ландшафтів. Горизонтальна або морфологічна структура рівнинних ландшафтів. Морфологія ландшафту та її основні завдання. Ландшафтна місцевість і фактори її відособлення. Урочище, його видозміни і діагностичні ознаки. Ланка як прообраз майбутнього урочища. Фація як елементарний ландшафтний комплекс.Рисунок ландшафтів. Ландшафтне різноманіття. Ландшафтне картування. Формалізовані методи аналізу морфологічної структури ландшафтів. Морфологічна структура гірських ландшафтів. Основні закономірності ландшафтної диференціації гірських територій. Особливості локальної диференціації гірських ландшафтів. Специфічні одиниці горизонтальної структури гірських ландшафтів. Методика дослідження морфологічної структури гірських ландшафтів. Графічні методи аналізу морфологічної структури ландшафтів. Вертикальна структура ландшафтів. Властивості природних компонентів – як складових вертикальної структури ландшафтів. Повні і не повні ландшафтні комплекси і системи. Геомасова структура ландшафту. Геогоризонти та критерії їх виділення. Яруси та генетичні горизонти ландшафтних комплексів. Вплив антропогенного фактору на зміну вертикальної структури ландшафтів Класифікація ландшафтів. Систематика ландшафтів. Типологія і класифікація. Методологічні підходи до класифікації ландшафтів. Класифікації ландшафтів А.Г. Ісаченка. К.І. Геренчука та ін. Класифікація ландшафтів суходолу світу.</p>
---------------------------------	--

	<p>Класифікація ландшафтів України. Класифікація ландшафтів Українських Карпат. Просторова організація регіональних ландшафтних одиниць. Принципи комплексного фізико-географічного (ландшафтного) районування. Таксономічні одиниці районування. Методологічні підходи до ландшафтного районування. Морфологічне і конекційне ландшафтне районування. Ландшафтне районування України. Ландшафтне районування Українських Карпат. Особливості структури аквальної ландшафтних комплексів і систем. Підводні ландшафти морів і океанів та їхні характерні риси. Морфологічна диференціація мілководної зони. Основні морфологічні одиниці підводних ландшафтів. Вертикальна будова підводних ландшафтів. Водні об'єкти і басейнові ландшафтні системи.</p>
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано після завершення курсу.</p>